

O'ZBEKISTONDA RAQAMLI IQTISODIYOTNING RIVOJLANISHI VA UNING MILLIY IQTISODIYOTGA TA'SIRI

Madyarova Muxlisa

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti Raqamli
iqtisodiyot kafedrası
kata o`qtuvchisi

Rustamova Ziyoda Anvar qizi

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti Raqamli
iqtisodiyot kafedrası assisenti
<https://doi.org/10.5281/zenodo.20568530>

Annotatsiya

Ushbu maqolada raqamli iqtisodiyotning shakllanishi, rivojlanish bosqichlari va uning milliy iqtisodiyotga ta'siri O'zbekiston misolida tahlil qilingan. Tadqiqot davomida 2018–2023 yillar oralig'ida O'zbekiston va ayrim rivojlangan davlatlar (AQSh, Xitoy, Germaniya)da raqamli iqtisodiyotning YaIMdagi ulushi solishtirildi. Shuningdek, O'zbekistonda IT sohasida ish o'rinlari, eksport hajmi va internet foydalanuvchilari sonining ortishi bo'yicha statistik ma'lumotlar tahlil qilindi. Tadqiqot natijalari O'zbekistonda raqamli iqtisodiyot izchil rivojlanayotganini, ammo ayrim infratuzilmaviy va institutsional muammolar mavjudligini ko'rsatdi. Raqamli iqtisodiyotni yanada rivojlantirish uchun zarur strategik yo'nalishlar ham taklif etilgan.

Kalit so'zlar:

Raqamli iqtisodiyot, AKT, IT sohasi, yalpi ichki mahsulot, raqamli transformatsiya, internet, eksport, ish o'rinlari, kiberxavfsizlik

Abstract

This article analyzes the formation of the digital economy, its development stages and its impact on the national economy using the example of Uzbekistan. During the study, the share of the digital economy in GDP in Uzbekistan and some developed countries (USA, China, Germany) was compared for 2018–2023. Also, statistical data on the growth of IT jobs, export volumes and the number of Internet users in Uzbekistan were analyzed. The results of the study showed that the digital economy in Uzbekistan is developing steadily, but there are some infrastructural and institutional problems. The necessary strategic directions for the further development of the digital economy are also proposed.

Keywords

Digital economy, ICT, IT sector, gross domestic product, digital transformation, Internet, export, jobs, cybersecurity

So'nggi o'n yilliklarda axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) va raqamli platformalarning rivojlanishi natijasida raqamli iqtisodiyot global

miqyosda muhim iqtisodiy omilga aylangan. Raqamli iqtisodiyot iqtisodiyotning yangi shakli bo'lib, unda ma'lumotlar, raqamli resurslar va xizmatlar iqtisodiy faoliyatning asosiy drayverlariga aylanadi (Brynjolfsson & McAfee, 2014). Ushbu tendensiya COVID-19 pandemiyasi davrida yanada tezlashdi, chunki ko'plab sohalar onlayn rejimga o'tishga majbur bo'ldi (OECD, 2021). O'zbekiston ham raqamli iqtisodiyot sohasida izchil rivojlanish yo'lini bosib o'tmoqda. Ushbu maqola maqsadi – O'zbekiston misolida raqamli iqtisodiyotning o'sishini tahlil qilish va uning milliy iqtisodiyotga ta'sirini aniqlashdir.

Metodologiya

Ushbu tadqiqotda 2018–2023 yillarga oid O'zbekiston va boshqa rivojlangan davlatlarning raqamli iqtisodiyot ko'rsatkichlari rasmiy manbalardan (Jahon banki, Davlat statistika qo'mitasi) yig'ildi. Analitik metodlardan foydalanilib, ma'lumotlar jadval va diagrammalar orqali tahlil qilindi. Raqamli iqtisodiyotning yalpi ichki mahsulotdagi ulushi, asosiy sektorlar taqsimoti va IT sohasining o'sish ko'rsatkichlari solishtirildi. Tadqiqotda sifatli va miqdoriy tahlil usullari qo'llanildi.

Natijalar

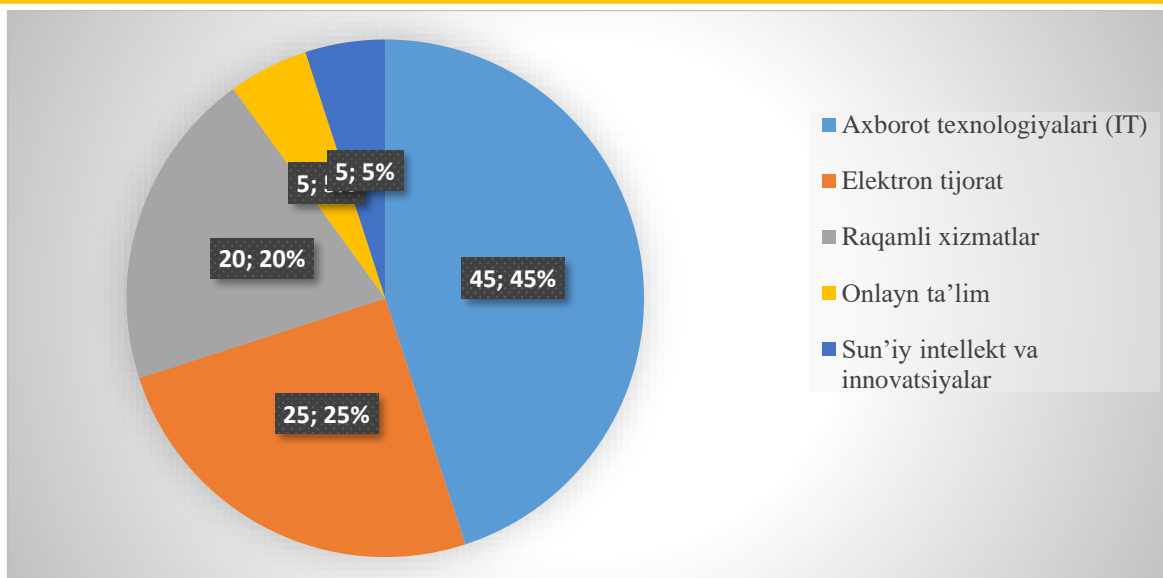
So'nggi yillarda raqamli iqtisodiyot dunyo iqtisodiyotining muhim tarkibiy qismiga aylangan. Uning yalpi ichki mahsulot (YaIM)dagi ulushi mamlakatlarning raqamli infratuzilmasi va texnologik rivojlanish darajasini aks ettiradi. Quyidagi jadvalda 2018 yildan 2023 yilgacha bo'lgan davrda AQSh, Xitoy, Germaniya va O'zbekiston kabi davlatlarda raqamli iqtisodiyotning YaIMdagi ulushi foizlarda keltirilgan. Ushbu ko'rsatkichlar mamlakatlarning raqamli iqtisodiyotini rivojlantirish borasidagi yutuqlarini taqqoslash imkonini beradi.

1-jadval

2018–2023 yillarda raqamli iqtisodiyotning YaIMdagi ulushi (%) da

Davlat	2018	2019	2020	2021	2022	2023
AQSh	6.5	7.0	7.5	8.1	8.7	9.3
Xitoy	5.3	5.8	6.4	7.0	7.6	8.2
Germaniya	4.0	4.2	4.5	4.9	5.3	5.7
O'zbekiston	2.1	2.3	2.6	3.0	3.5	4.0

Diagrammada ko'rsatilganidek, barcha mamlakatlarda raqamli iqtisodiyot ulushi ijobiy o'sish tendensiyasiga ega. O'zbekiston 2018 yildagi 2.1%dan 2023 yilgacha 4.0%gacha o'sdi, bu o'z navbatida milliy iqtisodiyotda raqamli sohaning kengayishini ko'rsatadi.

2-rasm. O'zbekiston raqamli iqtisodiyotining asosiy sektorlari ulushi % da

O'zbekiston IT sohasida ish o'rinlari, eksport hajmi va internet foydalanuvchilar soni (2-jadval) ortib bormoqda, bu raqamli iqtisodiyotning mustahkamlanayotganligidan dalolat beradi.

2-jadval

2020–2024 yillarda IT sohasining asosiy ko'rsatkichlari

Ko'rsatkich	2020	2021	2022	2023	2024 (prognoz)
Ish o'rinlari (ming)	20	25	30	37	45
IT eksporti (mln \$)	100	150	220	310	400
Internet foydalanuvchilar soni (mln)	20	23	26	29	32

Tadqiqot natijalari raqamli iqtisodiyotning O'zbekiston iqtisodiyotida sezilarli o'sish sur'atlariga erishayotganligini ko'rsatadi. Xususan, IT sektori iqtisodiyotning asosiy tayanchlaridan biriga aylandi, elektron tijorat va raqamli xizmatlar esa yangi bozorlar yaratmoqda. Raqamli iqtisodiyotning YaIMdagi ulushining ikki barobarga o'sishi mamlakatda raqamli transformatsiya jarayonining samaradorligini ifodalaydi.

Biroq, rivojlanish jarayonida ba'zi muammolar ham mavjud. Birinchi navbatda, internet tarmoqlarining ayrim hududlarda rivojlanmaganligi va yuqori sifatli infratuzilmaning yetishmasligi o'sishni sekinlashtirmoqda (World Bank, 2022). Shuningdek, raqamli savodxonlik pastligi va kiberxavfsizlik sohasidagi zaifliklar mavjudligi ham e'tiborni talab qiladi. Ushbu muammolarni bartaraf

etish uchun davlat tomonidan bir qator strategik chora-tadbirlar ishlab chiqilmoqda.

Xulosa

Raqamli iqtisodiyot O'zbekiston iqtisodiyotini yangi bosqichga olib chiqishda muhim rol o'ynamoqda. Statistika ma'lumotlar raqamli sohaning jadal rivojlanishini tasdiqlaydi. Biroq, o'sishni yanada tezlashtirish uchun infratuzilma rivojlanishi, kadrlar tayyorlash va kiberxavfsizlikni mustahkamlash zarur. Davlat siyosati va xususiy sektor hamkorligi raqamli iqtisodiyotni yanada rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Xususan, IT sohasida ish o'rinlarining ko'payishi, eksport hajmining oshishi va internet foydalanuvchilari sonining yil sayin ortib borayotgani – bularning barchasi raqamli iqtisodiyotning amaliy rivojlanishiga misoldir. Shu bilan birga, raqamli infratuzilmaning kengayishi, elektron xizmatlar va elektron tijoratning ommalashuvi O'zbekistonning raqamli transformatsiya jarayonini tezlashtirmoqda.

Biroq, bu yo'nalishda hal qilinishi lozim bo'lgan muammolar ham mavjud. Jumladan, ba'zi hududlarda internet tarmog'ining sifati va qamrovi pastligicha qolmoqda. Aholining raqamli savodxonlik darajasi yetarli emasligi, AKT mutaxassislarining yetishmasligi va kiberxavfsizlik tizimining kuchsizligi raqamli taraqqiyotning oldida turgan asosiy to'siqlardir.

Shuning uchun, kelgusida quyidagi yo'nalishlarga alohida e'tibor qaratish zarur:

- **Raqamli infratuzilmani rivojlantirish** – ayniqsa, qishloq va olis hududlarda keng polosali internet tarmog'ini kengaytirish;
- **Kadrlar tayyorlash** – AKT sohasi bo'yicha malakali mutaxassislar sonini oshirish va doimiy malaka oshirish tizimini yaratish;
- **Kiberxavfsizlikni kuchaytirish** – raqamli muhitda xavfsizlikni ta'minlash uchun ilg'or texnologiyalarni joriy etish va huquqiy asoslarni mustahkamlash;
- **Xususiy sektorni jalb qilish** – startaplar, texnoparklar va xususiy IT kompaniyalarni qo'llab-quvvatlash orqali raqamli ekotizimni shakllantirish;
- **Raqamli savodxonlikni oshirish** – keng aholi qatlamlari orasida raqamli bilim va ko'nikmalarni targ'ib qilish.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, raqamli iqtisodiyot O'zbekiston uchun nafaqat iqtisodiy o'sish, balki yangi ish o'rinlari yaratish, samaradorlikni oshirish va xalqaro maydondagi raqobatbardoshlikni kuchaytirish vositasiga aylanmoqda. Uni izchil va barqaror rivojlantirish orqali O'zbekiston zamonaviy iqtisodiyotga ega bo'lgan raqamli jamiyat sari dadil qadamlar tashlamoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Brynjolfsson, E., & McAfee, A. (2014). *The Second Machine Age: Work, Progress, and Prosperity in a Time of Brilliant Technologies*. New York: W. W. Norton & Company.
2. OECD. (2021). *Digital Economy Outlook 2021*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/1a75b49c-en>
3. World Bank. (2022). *Uzbekistan Digital Economy Report*. Washington, DC: The World Bank
<https://www.worldbank.org/en/country/uzbekistan/publication/uzbekistan-digital-economy>
4. O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi. (2024). *Raqamli iqtisodiyot ko'rsatkichlari*. Toshkent: DSQ nashriyoti. <https://stat.uz>
5. O'zbekiston Respublikasi Axborot texnologiyalari va kommunikatsiyalarini rivojlantirish vazirligi. (2024). *Raqamli O'zbekiston strategiyasi – 2030*. <https://mitc.uz>
6. UNCTAD. (2021). *Digital Economy Report 2021: Cross-border data flows and development*. United Nations Conference on Trade and Development. <https://unctad.org/webflyer/digital-economy-report-2021>
7. IT Park Uzbekistan. (2024). *O'zbekiston IT eksporti va ish o'rinlari bo'yicha statistik ma'lumotlar*. <https://it-park.uz>